

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และ วิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหา ในวัยรุ่น ที่อยู่ใครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว และครอบครัวปกติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และวิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหาดังกล่าว ในวัยรุ่น ที่อยู่ใครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว กับวัยรุ่นในครอบครัวปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และวิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหาดังกล่าว ในวัยรุ่น ที่อยู่ใครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว กับวัยรุ่นในครอบครัวปกติ

#### สมมติฐานของการวิจัย

1. วัยรุ่นที่อยู่ใครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว มากกว่า วัยรุ่นในครอบครัวปกติ
2. วัยรุ่นที่อยู่ใครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีวิธีจัดการกับปัญหภายในครอบครัว แตกต่างจาก วัยรุ่นในครอบครัวปกติ

#### วิธีดำเนินการวิจัย

##### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่น ทั้งหญิงและชาย ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ( Multi Stage Sampling ) รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 400 ราย

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม 2 แบบคือ

1. แบบสอบถามปัญหาความเครียดภายในครอบครัวของวัยรุ่น สามารถประเมินได้ด้วยแบบสอบถาม

The Adolescent Family Inventory of Life Events and Changes หรือ A - File ประกอบด้วย ข้อคำถาม 50 ข้อ ซึ่งครอบคลุมปัญหาความเครียดในด้านต่างๆภายในครอบครัว

2. แบบสอบถามวิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหา สามารถประเมินได้ด้วยแบบสอบถาม The Adolescent Coping Orientation for Problem Experience หรือ A - Cope ประกอบด้วยข้อคำถาม 46 ข้อ และคำตอบแต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งข้อคำถามทั้งหมดจะครอบคลุม วิธีจัดการกับปัญหาที่วัยรุ่นใช้ 12 วิธี

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเสนอเรื่องขออนุมัติในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล และ ผู้วิจัยเข้าไปติดต่อยังสถานศึกษาทั้ง 10 แห่งโดยขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในห้องเรียนด้วยตนเอง ใช้เวลา 1 คาบเรียน ( 50 นาที ) โดยจัดให้ผู้ตอบแบบสอบถามนั่งแยกโต๊ะเหมือนการสอบ และขอความร่วมมือ ไม่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามซักถามกันเอง หากมีปัญหาให้สอบถามผู้ทำการวิจัยเท่านั้น ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถาม A-File และ A-Cope เพื่อประเมินปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และวิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหา ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลด้วยตัวเองตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม 2540 - สิงหาคม 2540

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ คำนวณค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ ( Chi - Square Test ) และการทดสอบค่าที ( t-test )

## สรุปผลการวิจัย

สรุปข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี ทั้งชายและหญิงที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง ได้แก่ ราชวินิตมัธยม ทอวังคอนเมืองจางตุวจินดา วัดน้อยใน วัดพุทธบูชา วัดสังเวช ศิลาจารพิพัฒน์ ยานนาเวชวิทยาคม ลาตปลาเด้าพิทยามักกะสันพิทยา จำนวน 400 คน พบว่าเป็นเพศชายร้อยละ 41.3 เพศหญิงร้อยละ 58.8 ส่วนใหญ่อายุ 16 ปี นับถือศาสนาพุทธ ลักษณะครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน วัยรุ่นอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 20,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป บิดาประกอบอาชีพรับราชการ มารดาประกอบอาชีพค้าขาย

เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มตามค่าสัดส่วนความทุกข์ที่ อุมกพร ตรังคสมปิติ และคณะได้ทำการวิจัย คือ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว กับ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว เป็นเพศหญิงร้อยละ 22.6 อายุ 17 ปี ส่วนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 84.2 อายุ 18 ปี เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทั้งสองกลุ่มพบว่า ไม่มีความแตกต่าง ส่วนลักษณะของครอบครัวพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีรายได้ทั้งหมดของครอบครัว น้อยกว่า 5000 บาทต่อเดือน ไม่ทราบอาชีพของบิดา และไม่ทราบอาชีพของมารดา ส่วนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ มีรายได้ทั้งหมดของครอบครัว 20,001 บาทต่อเดือน ขึ้นไป บิดามีอาชีพค้าขาย และ มารดาไม่ได้ประกอบอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทั้งสองกลุ่มพบว่า รายได้ทั้งหมดของครอบครัว อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีรายได้ทั้งหมดของครอบครัวน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติมีรายได้ทั้งหมดของครอบครัว 20,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป และในส่วนอาชีพของบิดาและมารดา ในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียวพบว่า ไม่ทราบอาชีพทั้งบิดาและมารดา ในขณะที่ ในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ พบว่า บิดาประกอบอาชีพค้าขาย และมารดาไม่ได้ประกอบอาชีพ

## สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานจากผลการวิจัยพบว่า

1..เมื่อเปรียบเทียบปัญหาความเครียดภายในครอบครัวในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัวทุกด้าน ยกเว้นด้านความรับผิดชอบและความเครียดภายในครอบครัว ด้านความเครียดจากโรงเรียนและการใช้สารเสพติด และ

ด้านข้อขัดแย้งกับกฎหมายของครอบครัว แตกต่างจาก กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ โดยมีคะแนนสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึง .01

2. เมื่อใช้ค่าคะแนน A-File ที่ระดับค่าคะแนนรวม ด้านการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งหมด ที่เกิดขึ้น ภายใน 12 เดือนที่ผ่านมาของครอบครัว  $>35$  คะแนน และ  $\leq 35$  เป็นจุดตัด และเปรียบเทียบในสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีระดับความเครียดภายในครอบครัว สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนของ วิธีที่ใช้จัดการกับปัญหาภายในครอบครัว ในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พบว่ากลุ่มวัยรุ่น ที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีค่าคะแนนของวิธีจัดการกับปัญหาภายใน ครอบครัว ยกเว้น วิธีแสวงหาทางช่วยเหลืออื่นๆ วิธีหาแหล่งช่วยเหลือทางสังคม วิธีแก้ปัญหของครอบครัว วิธีหลีกเลี่ยงปัญหา วิธีอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนสนิท วิธีใช้อารมณ์ขัน แตกต่างจาก กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ โดยมีคะแนนสูงกว่า อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เมื่อใช้ค่าคะแนน A-Cope เป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อยที่ 1.00-2.33 คะแนน ระดับปานกลางที่ 2.34-3.66 คะแนน และ ระดับมากที่ 3.67-5.00 คะแนน เป็นจุดตัด และเปรียบเทียบใน 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีวิธีจัดการกับปัญหาภายในครอบครัวในระดับ ปานกลาง สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

## อภิปรายผลการวิจัย

### 1. ข้อมูลทั่วไปและลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เพศ อายุ จากการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน เป็นผลสอดคล้องกับ วิธีที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่ไม่ได้กำหนดถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในด้าน เพศ ทำให้ผลการวิจัยได้ กลุ่มตัวอย่างในด้าน เพศ ในทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน และ ในกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ส่วนใหญ่จะมีอายุโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกันจึงทำให้ อายุในทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

1.2 ลักษณะครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ใน ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดู เพียงคนเดียว มีรายได้ทั้งหมดของครอบครัว แตกต่างกับ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีรายได้ทั้งหมด

ของครอบครัวน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ มีรายได้ทั้งหมดของครอบครัว 20,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ Hetherington และคณะ (1977) <sup>(78)</sup> ที่พบว่า ผลกระทบที่มีต่อการทำหน้าที่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เป็นผู้นำเพียงคนเดียวจากสาเหตุการหย่าร้างกัน คือ ปัญหาทางด้านรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น และรายรับในครอบครัวที่ลดลง ส่วนความแตกต่างทางด้านเพศ ในการเป็นผู้นำครอบครัว ต่อรายได้ของครอบครัว จากการวิจัยนี้พบว่า รายได้ที่มาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว เป็นรายได้จากกลุ่มครอบครัวของวัยรุ่น ที่มีแม่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียว ที่เกิดจากการหย่าร้างมากที่สุด คือ ร้อยละ 14.5 ในขณะที่กลุ่มครอบครัวของวัยรุ่น ที่อาศัยอยู่กับบิดาเพียงคนเดียว มีเพียงร้อยละ 6.5 ( จากตารางที่ 2 ) ซึ่งตรงกับที่ Smith และ Smith (1981) <sup>(90)</sup> ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจ อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงดูเพียงคนเดียว และ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ross และ Sawhill (1975) <sup>(18)</sup> ที่พบว่า ครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจมากที่สุด เกือบจะครึ่งหนึ่งของครอบครัวมีความยากจน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยการได้รับการสงเคราะห์จากองค์กรช่วยเหลือทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ในการใช้ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยากจน จากผลการศึกษาครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า สอดคล้องกับการวิจัย โดยส่วนใหญ่ที่มีพบว่า กลุ่มครอบครัวที่มีผู้นำเพียงคนเดียว จะมีปัญหาที่สำคัญคือเรื่องค่าใช้จ่าย สาเหตุจากการหายไปของคู่สมรส หรือ การเสียชีวิตของคู่สมรส ที่เคยรับผิดชอบหาเลี้ยงครอบครัวกันสองคน ทำให้รายได้ทั้งหมดของครอบครัวลดลง ทั้งที่รายจ่ายสำหรับลูกๆยังคงเดิม เป็นผลให้เกิดปัญหาทางการเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำที่เป็นผู้หญิงที่เกิดจากการหย่าร้าง จะได้รับผลกระทบต่อรายได้ที่ลดลงในครอบครัว มากกว่า กลุ่มผู้นำที่เป็นหญิงที่เกิดจากการเสียชีวิตของคู่สมรส ที่ยังอาจจะมียทรัพย์สินมรดกบางส่วนจากสามีที่เสียชีวิต และมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องฝ่ายชายมากกว่า

## 2. สมมติฐานที่ 1 กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว มากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ

2.1 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว 3 ด้าน ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเปลี่ยนแปลงทั่วไปภายในครอบครัว ด้านพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในครอบครัว และ ด้านการสูญเสียที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มากกว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึง .01 ยกเว้น ด้านความรับผิดชอบและความเครียดภายในครอบครัว ด้านความเครียดจากโรงเรียนและการใช้สารเสพติด และ ด้านข้อขัดแย้งกับกฎหมายของครอบครัว ดังจะอภิปรายแยกเป็นรายด้านดังนี้



2.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว ในด้านการเปลี่ยนแปลงทั่วไปภายในครอบครัว สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่ เนื่องจาก สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว จะต้องประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ ไม่เคยประสบเลย ได้แก่ เหตุการณ์ที่พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือ แยกกันอยู่ถาวร พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้จัดเป็นภาวะวิกฤตของครอบครัว และก่อให้เกิดความเครียด และปัญหาที่เป็นผลกระทบตามมา ดังที่ Hetherington และคณะ(1977) <sup>(78)</sup> ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบในครอบครัวที่มีผู้นำเพียงคนเดียวจากการหย่าร้างกัน ต่อการทำหน้าที่ในครอบครัวพบว่า ปัญหาที่พบมากในครอบครัว ได้แก่ การดูแลรักษาความเรียบร้อยภายในบ้าน และ สถานะทางเศรษฐกิจที่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น โดยในครอบครัวที่มีผู้นำเป็นพ่อเพียงคนเดียว จะมีผลกระทบในเรื่องการปรับบทบาทในการดูแลบ้านแทนแม่ที่แยกจากไป และในครอบครัวที่มีผู้นำเป็นแม่เพียงคนเดียว จะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ในส่วนของรายได้ที่ลดลงมีผลโดยตรงต่อ การประกอบอาชีพการงานของผู้นำครอบครัว ทำให้พ่อหรือแม่ที่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียวต้องทำงานเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะทำให้รายได้ในครอบครัวเพียงพอ กับรายจ่าย อาจมีการปรับเปลี่ยนงานใหม่ ทำธุรกิจใหม่ หรือศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณสมบัติให้สูงขึ้นเพื่อที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือใช้คุณสมบัติที่สูงขึ้นหางานทำที่มีเงินเดือนเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครอบครัวดังกล่าวก็มีแนวโน้มที่จะต้องย้ายบ้านมากกว่าครอบครัวปกติ เนื่องจาก ครอบครัวจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายด้วยการย้ายออกจากบ้านที่เคยอยู่ ครังยังเป็นครอบครัวปกติมากเป็นบ้านที่ราคาประหยัดกว่าเดิม เพื่อประหยัดรายจ่ายให้กับครอบครัวที่มีขนาดเล็กลง และสะดวกในการดูแลบ้านด้วย ในขณะที่สมาชิกที่เป็นเด็กเล็ก หรือวัยรุ่น ก็ต้องย้ายโรงเรียน หรือเปลี่ยนเป้าหมายในการเลือกที่เรียน ให้เหมาะกับสภาพครอบครัวในปัจจุบัน ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กตามมา

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาดังกล่าวทุกประเด็น ( จากตารางที่ 9 ในภาคผนวก ) ยกเว้น ประเด็น พ่อแม่เริ่มที่จะศึกษาต่อ และ สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาเรื่องการเรียน ที่พบว่า มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในครอบครัวปกติมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นำในครอบครัวปกติ อาจมีความพร้อมในเรื่องเวลา และการเงิน จึงทำให้มีโอกาสในการศึกษาต่อ มากกว่า ครอบครัวที่มีผู้นำเพียงคนเดียว ในขณะที่ ปัญหาเรื่องการเรียนของสมาชิกในครอบครัว อาจมีส่วนประกอบอย่างอื่นที่เป็นสาเหตุที่ซับซ้อนมากกว่า ลักษณะครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว เช่น ระดับสติปัญญาของเด็กเอง หรือ การเอาใจใส่ในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Levin และ คณะ (1978) <sup>(85)</sup> ที่ศึกษาเรื่องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการอ่าน และการคำนวณ โดยใช้เครื่องมือ Wechsler Intelligence Scale for Children โดยมีการควบคุมตัวแปรทางสังคม และ เศรษฐกิจ ในกลุ่มเด็กอายุ 6 - 17 ปี ที่อยู่ในครอบครัวที่มี

พ่อแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว และครอบครัวปกติ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แม้ว่า คะแนนรวมในกลุ่มเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว จะต่ำกว่าก็ตาม

2.1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว ในด้านพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกภายในครอบครัว สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hetherington(1972)<sup>(69)</sup> ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง และอยู่กับพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว จะแสดงพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ การนัดหมายกับเพื่อนชาย และมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าวัยรุ่นหญิงที่อยู่ในครอบครัวปกติ และพบว่า วัยรุ่นหญิงที่อยู่ในครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว และขาดพ่อ จะมีโอกาสตั้งครรภ์ และแต่งงานเร็วกว่า วัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวปกติ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Fleek และคณะ<sup>(71)</sup> ที่ศึกษาพบว่า กลุ่มผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีความต้องการคบเพื่อนชายแบบคู่รัก และมีความเกี่ยวข้องกับความรักแบบหนุ่มสาว รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์ เร็วกว่า กลุ่มผู้หญิงที่มาจากครอบครัวปกติ และถึงแม้จะสอดคล้องกับการศึกษาส่วนใหญ่แต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับการศึกษาบางส่วนได้แก่ Young และ Parish(1977)<sup>(70)</sup> ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และ มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว ไม่มีความแตกต่างในเรื่องการเริ่มมีการนัดหมายกับเพื่อนต่างเพศ กับกลุ่มวัยรุ่นหญิงอยู่ในครอบครัวปกติ และ Landis (1962)<sup>(72)</sup> ที่ศึกษาในวัยรุ่นชาย พบว่า วัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวปกติที่มีความสุข มีแนวโน้มที่จะมีการนัดหมายกับเพื่อนหญิงไม่แตกต่างกับ วัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว แต่ วัยรุ่นชายที่อยู่ในครอบครัวปกติที่ไม่มีความสุขมีแนวโน้มที่จะมีการนัดหมายกับเพื่อนหญิงช้ากว่า 2 กลุ่มที่กล่าวถึง จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาโดยส่วนใหญ่ แสดงถึงการเปิดเผยในเรื่องพฤติกรรมทางเพศของหนุ่มสาวในสังคมไทยมากขึ้น จากการพูดคุยกับคุณครูประจำโรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นของปัญหาพฤติกรรมทางเพศของนักเรียน รวมถึง มีบางรายที่เคยผ่านการทำแท้งมาด้วยโดยโรงเรียนเพิ่งมาทราบภายหลัง ซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน และแสดงถึงการเพิ่มสูงขึ้น ของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานในกลุ่มวัยรุ่นที่ยังไม่พร้อมสำหรับการรับผิดชอบชีวิตครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจาก การเปลี่ยนแปลงค่านิยมตามอิทธิพลสังคมตะวันตก แรงกระตุ้นจากสื่อภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ลามก หรือ ข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาทางด้านเพศที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก ที่ไม่สามารถควบคุมได้ทางคอมพิวเตอร์ และที่สำคัญคือการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว ซึ่งครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเพียงลูกๆคนเดียว อาจจะไม่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูลูกๆอย่างเพียงพอ เนื่องจากต้องทำงานหนักคนเดียวเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เป็นผลให้ วัยรุ่นขาดแคลนผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะเรื่องดังกล่าว และบางส่วนอาจมาจากความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นในบ้าน และใช้ความรักจากคู่รักทดแทน

2.1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว ในด้านการสูญเสียที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว สูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ แสดงถึง การสูญเสียที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว เกิดขึ้นบ่อยครั้งกว่าในครอบครัวปกติ ซึ่งการสูญเสียที่เห็นได้ชัดในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว คือการเสียชีวิตของพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นการสูญเสียที่ไม่เคยเกิดขึ้นในครอบครัวปกติ ( จากตารางที่ 9 ในภาคผนวก ) ส่วนการสูญเสียในด้านอื่นๆ ได้แก่ การสูญเสียชีวิตของญาติพี่น้อง และเพื่อนสนิทของครอบครัว รวมถึง การสูญเสียทรัพย์สินของครอบครัวจากการประสบภัยพิบัติ ก็พบว่าเกิดขึ้นบ่อยกว่า ซึ่งถ้ามองตรงจุดนี้อาจไม่พบความแตกต่าง ของการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวในทั้งสองครอบครัว แต่ในทางกลับกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียว จากเหตุการณ์เหล่านั้น มีมากกว่า ครอบครัวปกติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันในเรื่องของความมีแหล่งช่วยเหลือของครอบครัวหลังจากประสบเหตุการณ์ ซึ่งในกลุ่มครอบครัวปกติ อาจจะมีญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงคอยช่วยเหลือ มากกว่า ตรงกับที่ Bohannan (1970)<sup>(26)</sup> ได้กล่าวว่า สังคมมีแนวโน้มที่จะใช้ชีวิตเป็นคู่ๆ มากกว่า การหย่าร้าง คนที่หย่าร้างในสังคมดูเหมือนคนที่ป่วยในสังคม จึงเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยติดต่อกับใคร และขาดแหล่งช่วยเหลือจากทั้งเพื่อนเก่าๆ และ ขาดการสร้างมิตรใหม่ๆ และ Renne (1971)<sup>(27)</sup> ที่ศึกษาพบว่า ทั้งชายและหญิงที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียว มักจะแยกตัวออกจากเพื่อนที่อยู่ในครอบครัวปกติ ดังนั้น ผลกระทบจากการสูญเสียดังกล่าว จึงอาจมีผลต่อความรู้สึกของคนในครอบครัวที่มีผู้นำเพียงคนเดียว ได้มากกว่า เป็นผลให้เกิดความรู้สึกเศร้า ต่อสมาชิกในครอบครัวได้ในอนาคต ส่วนคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพยายามฆ่าตัวตาย หรือ ฆ่าตัวตายได้สำเร็จของสมาชิกในครอบครัว ที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยก็พบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว บ่อยครั้งกว่า ทั้งนี้อาจเป็นผลจากแรงกดดันหลายๆทางที่สมาชิกในครอบครัวต้องประสบ ทั้งการสูญเสียผู้นำครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นจากการหย่าร้าง การเสียชีวิต และการสูญเสียที่กล่าวถึงในข้างต้น รวมถึง แรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจ และการขาดแหล่งช่วยเหลือทางสังคมของครอบครัว เหล่านี้ล้วนมีผลต่อสภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดความเครียด และพัฒนาเป็นอารมณ์ซึมเศร้า และการฆ่าตัวตายตามมาในที่สุด งานวิจัยที่สอดคล้องได้แก่ งานวิจัยของ อุมพร ด้รังคสมบัติ และ ลิขิต ลิขิตพิชิตกุล<sup>(28)</sup> ที่ศึกษาพบว่า อาการซึมเศร้าของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต กทม. มีส่วนสัมพันธ์กับภาวะครอบครัวที่แตกแยก และความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับพ่อและแม่ และการศึกษาของ Arey (1978)<sup>(29)</sup> ที่ศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง มีอัตราการเกิดโรคทางด้านสุขภาพจิต ได้แก่ โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล และ ความผิดปกติทางจิตสังคม น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มาจาก ครอบครัวปกติที่ไม่มีความสุข

ในส่วนของปัญหาความเครียดภายในครอบครัวอีก 3 ด้าน ที่ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเทียบกับครอบครัวปกตินั้น ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบและความเครียดภายในครอบครัว ด้านความเครียดจากโรงเรียน



และการใช้สารเสพติด และด้านข้อขัดแย้งกับกฎหมายของครอบครัว อาจเป็นเพราะ บางข้อคำถามเป็นคำถามกว้างๆที่ทุกครอบครัวอาจประสบได้เหมือนกัน เช่น ภาวะการเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว จึงทำให้ไม่พบความแตกต่างอย่างเด่นชัด ในขณะที่บางข้อคำถาม ก็เป็นคำถามที่ค่อนข้างเจาะลึกถึงปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวที่เน้นความขัดแย้ง ระหว่าง พ่อแม่ กับลูก ซึ่งในสังคมไทย ความขัดแย้งหรือการโต้เถียงกับบุพการี ยังไม่เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับ และวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่ยังคงให้ความเคารพพ่อแม่ เนื่องจากยังคงต้องพึ่งพาพ่อแม่ และยังไม่ได้หาเลี้ยงตัวเอง ทำให้ไม่มีความแตกต่างกันในทั้งสองกลุ่ม ซึ่งแตกต่างจาก สังคมตะวันตกที่มีภาวะเคารพในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทุกชนชั้น และวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่พึ่งพาพ่อแม่แต่เพียงลำพัง แต่มักจะทำงานพิเศษ เพื่อหารายได้เป็นของตัวเองด้วย ทำให้วัยรุ่นในสังคมตะวันตก มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง การโต้เถียงกับพ่อแม่เพื่อแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง จึงเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าวัยรุ่นในสังคมไทย นอกจากนี้ ข้อคำถามยังเป็นการเน้นถึงปัญหาที่ลึกซึ้ง อาจทำให้มีความลำบากในการทำความเข้าใจ จากการสังเกตของผู้วิจัย ขณะเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วน มีความสงสัยในข้อคำถามส่วนนี้ค่อนข้างบ่อยกว่าข้อคำถามด้านอื่นๆ

การศึกษาที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ ได้แก่ Walters และ Strinnett (1971)<sup>(66)</sup> ศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวต่อสังคม และความประพฤติ ในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว กับ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ เมื่อควบคุมระดับฐานะทางเศรษฐกิจในทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีงานวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่นี้ได้แก่ Conyes (1977)<sup>(67)</sup> ได้ทำวิจัยแบบสังเกตในปี ค.ศ. 1973 ถึง ค.ศ. 1976 ในเด็กนักเรียนระดับเกรด 9 (มัธยมปลาย) จำนวน 1,000 คน จากประชากร 40,000 คน ทำการเปรียบเทียบ นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว (จากการเสียชีวิต, การหย่าร้าง) กับนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวปกติ ในเรื่องอัตราการขาดเรียน เกรดเฉลี่ย อัตราการหนีเรียน การถูกพักการเรียน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน และการออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีอัตราการขาดเรียน การหนีเรียน การถูกพักการเรียน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน และออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา มากกว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวปกติ และมีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวปกติ

นอกจากนี้ Needle, Su และ Doherty (1990)<sup>(83)</sup> ทำการศึกษาในนักเรียนวัยรุ่น 508 ครอบครัว จากการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว ที่พอกับแม่หย่าร้างกันเมื่อวัยรุ่นอยู่ในวัยเด็ก กลุ่มวัยรุ่นที่พ่อแม่หย่าร้างกันเมื่อวัยรุ่นกำลังอยู่ในวัยรุ่น และวัยรุ่นในครอบครัวปกติ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีพ่อแม่หย่าร้างกันเมื่อลูกอยู่ในวัยรุ่น มีอัตราการเกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดมากกว่า 2 กลุ่มที่กล่าวถึง สอดคล้องกับ Flewelling และ Bauman (1990)<sup>(74)</sup> ที่ได้ศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 12-14 ปี จำนวน 2,102 คนที่อยู่ในครอบครัวปกติ ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดู

เพียงคนเดียว และ ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ พบว่า มีการใช้ทรี เหล่า กัญชา และมีเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร ในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว กับกลุ่มวัยรุ่นในครอบครัวที่มี พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ มากกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ เมื่อควบคุมตัวแปร เรื่องอายุ ลีลา เพศ และ การศึกษาของมารดาแล้ว

### 3. สมมติฐานที่ 2 วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีวิถีจัดการกับปัญหา แตกต่างจาก วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ

ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนวิถีจัดการกับปัญหามายในครอบครัว 6 วิธี ได้แก่ วิชาระบายความรู้สึก วิธีพัฒนาตนเองและมองโลกในแง่ดี วิธีหาแหล่งช่วยเหลือทางด้านจิตวิญญาณ ศาสนา วิธีหาแหล่งช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ วิธีหันไปทำกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น วิธีใช้เทคนิคการผ่อนคลาย สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น วิธีแสวงหาทางช่วยเหลืออื่นๆ วิธีหาแหล่งช่วยเหลือทางสังคม วิถีแก้ปัญหาของครอบครัว วิธีหลีกเลี่ยงปัญหา วิธีอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนสนิท และ วิธีใช้อารมณ์ขัน ที่ต่ำกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ

ในส่วนของวิถีจัดการกับปัญหาในกลุ่มที่มีค่าคะแนน ต่ำกว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติอาจเป็นเพราะ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว อาจมีสัมพันธ์กับเพื่อนน้อย เพราะเด็กอาจเกิดความรู้สึกเป็นปมด้อยที่ไม่มีพ่อแม่ เหมือนคนอื่นๆ ประกอบกับ ความรู้สึกไม่ไว้วางใจคนอื่น และคิดว่าคนอื่น ไม่อยากคบด้วย กล่าวคือคิดว่าไม่มีพ่อแม่ ทำให้วัยรุ่นกลุ่มนี้มีเพื่อนน้อยกว่า วัยรุ่นในครอบครัวปกติ ทำให้วิถีจัดการกับปัญหา ได้แก่ วิธีอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนสนิท วิธีหาแหล่งช่วยเหลือทางด้านสังคม มีคะแนนต่ำกว่า วัยรุ่นในครอบครัวปกติ ส่วนวิถีแก้ปัญหาของครอบครัวก็สอดคล้องกับลักษณะครอบครัว และ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่ถึงแม้จะมี พ่อ หรือแม่เหลืออยู่เพียงคนเดียว แต่โอกาสที่จะได้พูดคุยปรึกษากับ พ่อหรือแม่ มีน้อยกว่าในครอบครัวปกติ จากการที่ผู้นำครอบครัวต้องทำงานคนเดียวทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูกๆอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ วิธีใช้อารมณ์ขัน ก็มีคะแนนน้อยกว่า ในครอบครัวปกติ อาจแสดงถึง อารมณ์เศร้าที่มีอยู่ภายในใจของ วัยรุ่น ที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียวก็อาจเป็นได้

ในส่วนของวิถีจัดการกับปัญหาในกลุ่มที่มีค่าคะแนน สูงกว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ โดยทั่วไป เป็น วิถีจัดการกับปัญหาที่พึ่งพาบุคคล หรือ เพื่อนน้อยมาก ยกเว้น วิธีหาแหล่งช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจาก การมีสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยดังที่กล่าวมา อีกส่วนอาจเกิดจาก วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มี พ่อหรือแม่เพียงคนเดียว มักมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง จึงไม่แสวงหาทางช่วยเหลืออื่นๆ รวมถึงการผ่านประสบการณ์ การปรับตัวต่อการหย่าร้างของพ่อแม่ หรือการสูญเสียชีวิตของพ่อหรือแม่ทำให้เด็กต้องช่วย

ตัวเอง มากกว่าเด็กจากครอบครัวปกติ สิ่งเหล่านี้ ล้วนหล่อหลอมให้เด็กมีความแข็งแกร่ง เชื่อมั่นในตัวเองสูง กล้าตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตัวเอง เพื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาอุปสรรคต่างๆได้

ผลการวิจัยที่สอดคล้องได้แก่ ตุมลักษณ์ พุกพิพงค์สิทธิ์(2534) <sup>(91)</sup> ทำการศึกษา สุขภาพจิตและ พฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมต้นที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง มีปัญหาสุขภาพจิต ให้แบบทดสอบ SCL 90) สูงถึง ร้อยละ 36.7 และพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง มีความสนใจครูน้อยกว่า มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดีชอบแกล้งเพื่อน ชอบแสดงออก เชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่า เมื่อเทียบกับนักเรียนที่มาจากครอบครัวปกติ



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ที่เป็นวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีปัญหาความเครียดในด้านด้านการเปลี่ยนแปลงทั่วไปภายในครอบครัว ด้านพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในครอบครัว และ ด้านการสูญเสียที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว สูงกว่า วัยรุ่นในครอบครัวปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงภาวะเสี่ยงของแนวโน้มการเกิดปัญหาต่อไปในสังคม โดยเฉพาะปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ และ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควร อันนำไปสู่ปัญหาการทำแท้ง นอกจากนี้ยังแสดงถึง ภาวะเสี่ยงของการเกิดปัญหา ทางด้านอารมณ์ซึมเศร้าได้มากกว่า กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นในครอบครัวปกติ ดังนั้น การดำเนินงานในการให้ความรู้ในกลุ่มครู และผู้ปกครอง ที่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียวในการเลี้ยงดูลูก จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

ในส่วนของ วิธีจัดการกับปัญหาในทั้งสองกลุ่ม พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่ก็พบว่า มีบางส่วนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการเลือกวิธีจัดการกับปัญหาในกลุ่มวัยรุ่นที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว ที่มักเลือกใช้วิธีจัดการกับปัญหาที่พึ่งพาบุคคลอื่นๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือแหล่งช่วยเหลือทางสังคมอื่นๆ น้อยกว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวปกติ แสดงถึง ความเชื่อมั่นในตัวเอง และการกล้าตัดสินใจ ที่มีมากกว่า ทำให้ สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้โดยพึ่งพาตัวเองมากกว่าพึ่งพาสังคมรอบข้าง ซึ่งตรงจุดนี้หากวัยรุ่นได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง ก็ จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากลักษณะครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว และมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ดังนี้

1. ควรมีการให้สุขภาพจิตศึกษาแก่โรงเรียนและครอบครัว ในการดูแลวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว เพื่อให้โรงเรียนและครอบครัวได้สนใจและใส่ใจกับวัยรุ่นให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาทางด้านพฤติกรรมทางเพศ และ ปัญหาอารมณ์เศร้าของวัยรุ่น ทำให้เกิดการดูแลวัยรุ่นที่ถูกวิธี ลดความ ขัดแย้ง และสร้างความรักความเข้าใจภายในครอบครัวและโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนและครอบครัว มีส่วนช่วยส่งเสริมให้วัยรุ่นมีวิธีจัดการกับปัญหาความเครียดภายในครอบครัวที่เหมาะสมกับวัย ด้วยการให้กำลังใจ ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีกิจกรรมทำเพื่อคลายความเครียด เช่น เล่นดนตรี หรือ กีฬา และเป็น ที่ปรึกษาเมื่อวัยรุ่นต้องการ เพื่อลดความเครียดที่เกิดขึ้นและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในอนาคต
2. โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งช่วยเหลือทางสังคมให้กับวัยรุ่นที่มีปัญหาความเครียดภายในครอบครัว

ได้ด้วยการส่งเสริมให้มีคุณครูแนะแนวเป็นที่ปรึกษา และส่งเสริมให้โรงเรียนและคุณครูแนะแนวสามารถใช้แบบสอบถาม A-File และ A-Cope ในการประเมินนักเรียนวัยรุ่นได้

3. แบบสอบถามปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และ วิธีจัดการกับปัญหภายในครอบครัว เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์เหมาะสำหรับใช้ประเมิน ปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และประเมินวิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหา สามารถวัดปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และ วิธีที่วัยรุ่นใช้จัดการกับปัญหาได้หลายด้าน ใช้ง่าย ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ทำให้สามารถใช้ประเมินติดตามผลได้ผลดี จึงควรมีการศึกษาวจัยเพื่อพัฒนาให้เป็นแบบสอบถามมาตรฐานต่อไป

4. ควรมีการศึกษาวจัยเกี่ยวกับ ปัญหาความเครียดภายในครอบครัวโดยใช้กลุ่มตัวอย่างหลายๆกลุ่ม ทั้งในคลินิกและชุมชน เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ส่งเสริมสุขภาพจิตของเด็ก และครอบครัวต่อไป

5. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวในประเทศไทย และมีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร การจัดการกับปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะ มีการจัดกิจกรรมให้สมาชิกในชมรมพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยอาจใช้สื่อผ่านสิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ หรือจัดตั้งเป็นกลุ่มย่อยๆในชุมชนในอนาคต

**ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป**

1. ควรมีการนำแบบสอบถามปัญหาความเครียดภายในครอบครัวของวัยรุ่น A-File และวิธีจัดการกับปัญหาของวัยรุ่น A-Cope มาใช้ในการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นในครอบครัวแต่ละประเภทให้เพิ่มขึ้น ทั้งในพื้นที่โรงเรียน คลินิก และ ชุมชน เพื่อหาเกณฑ์ปกติของแบบสอบถามในกลุ่มต่างๆ ให้กว้างขวางขึ้น และนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาการใช้แบบสอบถามให้เหมาะสมขึ้น

2. ควรมีการควบคุม Socio - economic status ของกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาศึกษาให้อยู่ในระดับเดียวกันเพื่อจะได้ลดความลำเอียง (Bias) และ ทำให้กลุ่มตัวอย่างอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เป็นผลให้การวิจัยใกล้เคียงกันความจริงมากขึ้น

3. ควรมีการนำแบบสอบถามปัญหาความเครียดภายในครอบครัวของวัยรุ่น ปัญหาการพยายามฆ่าตัวตาย ไปศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ เช่น ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาซึมเศร้า ปัญหายาเสพติด ฯลฯ โดย อาจศึกษาเปรียบเทียบกับวัยรุ่นในครอบครัวปกติ เพื่อดูลักษณะความเครียดภายในครอบครัว



ที่แตกต่างกัน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความเครียดภายในครอบครัว กับปัญหาดังกล่าวในวัยรุ่น อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือวัยรุ่น และครอบครัวต่อไปในอนาคต

4. ควรมีการนำแบบสอบถามปัญหาความเครียดภายในครอบครัวของวัยรุ่น ไปศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาทางร่างกายที่สัมพันธ์กับความเครียดเช่น โรคกระเพาะอาหารอักเสบ โรคเบาหวาน โรคปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบกับวัยรุ่นในครอบครัวปกติ เพื่อดูลักษณะความเครียดภายในครอบครัว ที่แตกต่างกัน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความเครียดภายในครอบครัว กับปัญหาดังกล่าวในวัยรุ่น อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือวัยรุ่นและครอบครัวต่อไปในอนาคต

5. ควรมีการศึกษาปัญหาความเครียดภายในครอบครัวของวัยรุ่น และวิธีจัดการกับปัญหาทั้งก่อน และหลังการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวในวัยรุ่น เพื่อติดตามผลการให้คำปรึกษาครอบครัว ควรมีการศึกษาวิธีที่ใช้จัดการกับปัญหา ในวัยรุ่นที่มีปัญหาทางด้านร่างกาย ที่สัมพันธ์กับความเครียดเช่น โรคกระเพาะอาหารอักเสบ โรคเบาหวาน โรคปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ และโรคทางกายทั่วไป ที่มีความรุนแรง เช่นโรคหัวใจ โรคมะเร็งในเด็ก แล้วเปรียบเทียบกับกลุ่มวัยรุ่นที่มีสุขภาพแข็งแรง เพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหาที่สามารถลดความเครียดของวัยรุ่นให้เหมาะสม

6. ควรมีการศึกษาปัญหาความเครียดภายในครอบครัว และ วิธีที่วัยรุ่นจัดการกับปัญหาในสังคมไทย โดยประชากรเป้าหมายเป็นครอบครัวไทยทั่วประเทศ และอาจแบ่งศึกษาเป็นภาค เพื่อดูลักษณะความเครียดภายในครอบครัวไทย และวิธีจัดการกับปัญหาที่วัยรุ่นไทยใช้โดยส่วนใหญ่

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย